

CHRISTIAN X OG ISLAND

CHRISTIAN X OG ISLAND

Christian X's optegnelser
vedrørende Island 1912-1932

Ved Knud J.V. Jespersen

Syddansk Universitetsforlag 2018

© Forfatteren og Syddansk Universitetsforlag 2018
University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences vol. 573
Sat og trykt af Specialtrykkeriet Arco
Omslagsfoto: Christian X noterer sine indtryk under sit Islandsbesøg i 1936.
Foto: Ljósmyndasafn Reykjavíkur
Billedredaktion: Martin Lindø Westergaard

ISBN 978 87 408 3166 5

Christian X og Island er trykt med støtte fra:
Den Kongelige Formidlingsfond af 2003

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller
anden mangfoldiggørelse af denne bog
er kun tilladt med forlagets tilladelse eller
ifølge overenskomst med Copy-Dan.

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M
www.universitypress.dk

Indhold

Forord	7
Island og Danmark – en oversigt	9
Island. Bemærkninger No. 1 (15. Februar 1912 – 24. November 1913)	53
Island. Bemærkninger No. 2 (30. November 1913 – 2. Juni 1917)	117
Island. Bemærkninger No. 3 (13. Oktober 1917 – 4. September 1925)	179
Island. Bemærkninger No. 4 (21. Oktober 1925 – 4. Juni 1932)	253
Bilag 1: Dansk-islandsk forbundslov 1918	329
Bilag 2: Danske ministerier 1910-1940	333
Bilag 3: Islandske førsteministre 1904-34	334
Illustrationsfortegnelse	335
Navneregister	337

Forord

Denne udgivelse af Kong Christian X's løbende optegnelser vedrørende Island udkommer i anledning af, at det i år er hundredåret for stadfæstelsen af Den dansk-islandske Forbundslov, der fastslog Islands stilling som suveræn stat i personalunion med Danmark. Med Christian X's egne ord viser den Kongens syn på – og levende engagement i – forholdet til Island hen over årene 1912-32 og hans overvejelser om det fremtidige forhold mellem de to nordiske lande.

I dag er forholdet mellem Island og Danmark det bedst tænkelige og præget af gensidig tillid. Det samme kan næppe helt siges at have været tilfældet for hundrede år siden, da Island stod midt i en langvarig frigørelsesproces, der endte med republikken Islands udråbelse i 1944. Gennem Christian X's optegnelser, der ofte er ganske detaljerede, har vi nu mulighed for at få et nøje indblik i, hvorledes de afgørende faser i denne proces tog sig ud for den konge, der personligt følte et dybt ansvar for både Island og Danmark og forholdet mellem de to lande.

Udgivelsen er blevet mulig ved, at Hendes Majestæt Dronningen i 2017 gav mig uhindret adgang til at transskribere og publicere Christian X's optegnelser vedrørende Island i deres helhed. Desuden har Den Kongelige Formidlingsfond af 2003 økonomisk støttet arbejdet og udgivelsen med en generøs bevilling. For denne store velvilje bringer jeg her min ærbødige tak.

Håndbibliotekar Mikael Bøgh Rasmussen har beredvilligt bistået med fremskaffelse af billedmateriale fra H.M. Dronningens Håndbibliotek til illustrationsbrug. For denne indsats bringer jeg en varm tak.

En stor tak skal også lyde til min hustru Karen Jespersen, som hele vejen igennem har været en uvurderlig hjælp og støtte ved arbejdet med transskriptionen af Kongens ikke altid lige let læselige håndskrift. Det har været fornøjeligt sammen at diskutere os frem til tydingen af vanskeligt læselige ord, der som regel endte med at give mening i sammenhængen.

Endelig en tak til Syddansk Universitetsforlag ved forlagsdirektør Martin Lindø Westergaard, som velvilligt påtog sig at forvandle manuskriptet til en smukt illustreret bog og tog ansvaret for udarbejdelse af det afsluttende personregister.

Det er mit håb, at denne udgivelse vil have interesse både i Island og i Danmark for læsere, som måtte ønske at skaffe sig et førstehånds indblik i disse afgørende år i vor fælles historie og i Christian X's hele tænkemåde og personlighed, således som den træder frem i optegnelserne.

Knud J.V. Jespersen